

OBSAH

ÚVOD 9

I. V PŘEDVEČER OKUPACE 15

1. Drogová situace ve světě ve 30. letech minulého století 17

Nárůst nelegálního obchodu a zneužívání drog 17

Německý drogový boom 18

2. Drogy v předválečném Československu 24

Drogová scéna 24

Legislativní prostředí a protidrogová policie 34

Česko-německý drogový problém 39

Opiový zákon 1938 45

Drogový epilog samostatného Československa 55

II. DROGY ZA OKUPACE 65

1. Drogy ve světovém konfliktu 68

Nástroj války 68

Drogová situace v zázemí 83

2. Protektorát Čechy a Morava 86

Okupace 86

Drogy ve válce 91

Farmaceutický průmysl 95

Domácí drogová scéna 103

Zavedení říšské legislativy 111

Kontrolní orgány a policie 118

Drogová kriminalita 121

Protektorátní cenzura a drogová témata 125

III. DROGOVÝ PROBLÉM V LETECH 1945–1989	129
1. Drogy v rukou tajných služeb a armády	136
Zbraň studené války	136
Využívání drog československou Státní bezpečností a armádou	146
Svědectví Semínkového generála	146
Experimenty československé armády	158
StB a drogy	161
Černého, Milénova a Sumbalova výpověď	163
Svědecká mozaika	173
Drogy ve třetím odboji	188
2. Drogový výzkum a terapie	190
Drogy jako lék	190
Výzkum psychoaktivních látek v Československu	196
Profesor Jan Kabelík a lékařské využití kanabisu	197
Svetozar Nevole a mezkalinové imaginace	202
Drogy v psychoterapii	206
3. Drogy na hranicích	235
Oblasti produkce drog a pašerácké trasy na Evropu	235
Zahraniční pašeráci drog v Československu	244
4. Drogová scéna	259
Drogová scéna ve světě	259
Sortiment drog	262
Rozšířená sociální základna konzumentů drog	268
Drogová scéna v Československu	270
Toxikomani ve statistikách	270
Sortiment drog v Československu	273
Klasické drogy	275
Inhalování těkavých látek	286
Zneužívání léků	294
Výroba drog v domácích laboratořích	308
Profil toxikomana	319
5. Drogové subkultury	326
Alternativní kultury v zahraničí	326
Beat generation	326
Hippies	330

Rock, heavy metal, punk, nová vlna	333
Vliv alternativních kulturních směrů v Československu	337
Bigbítáči, bítníci, hipíci	338
Československý underground	351
Komunity toxikomanů	361
Drogy ve vězení	376
6. Boj proti zneužívání drog	380
Celosvětový boj proti drogám	380
Státní drogové politiky	386
Situace v Československu	390
Právní prostředí	390
Mezinárodní dohody	391
Opiový zákon 1938 a zákon proti alkoholismu 1946	392
Trestní zákon z roku 1950	394
Trestní zákon z roku 1961	397
Vládní nařízení z roku 1967	398
Zákon o ochraně před alkoholismem a jinými toxikomaniemi z roku 1989	401
Činnost bezpečnostních složek v oblasti potírání drogové kriminality	404
Struktura státních orgánů a policie	404
Policejní praxe	416
Vývoj drogové kriminality z pohledu bezpečnostních složek	431
Léčba	449
Protidrogová prevence	455
7. Drogy v médiích	458
Filmová a televizní tvorba	462
Knižní tvorba	471
Články v novinách a časopisech	474
ZÁVĚR	478
Literatura a prameny	490
Jmenný rejstřík	547

1. DROGY V RUKOU TAJNÝCH SLUŽEB A ARMÁDY

ZBRAŇ STUDENÉ VÁLKY

Studená válka katalyzovala zájem tajných služeb a velení armád na obou stranách konfliktu o drogy. Nadále pokračovalo hledání „drog pravdy“ a drog ovlivňujících lidskou vůli, využitelných při výsleších či jako nástroje diverze a psychoaktivních preparátů paralyzujících nepřítele během bojových operací. Konflikty v Koreji, ve Vietnamu a v Afghánistánu, do nichž se soupeřící mocenské bloky přímo či nepřímo zapojily, přinesly i široké užívání preparátů stimulujících výkonnost vojáků.

Již v 50. letech navázala americká Ústřední zpravodajská služba (*Central Intelligence Agency*; CIA) na pokusy amerického Úřadu pro strategické služby (*Office of Strategic Services*; OSS) z druhé světové války. Snahou bylo vyvinout nástroje psychochemické kontroly, jež by vyrovnaly údajný sovětský a čínský náskok v technikách *brainwashingu*,

„vymývání mozků“, a bojového využití drog.³ V 50. až 70. letech byly v programech sponzorovaných CIA rozsáhle testovány jako „séra pravdy“ a látky ovlivňující lidskou vůli např. LSD, kanabinoidy, ketamin, fencyklidin (PCP), opiáty jako fentanyl a další drogy. Podávání psychoaktivních látek bylo kombinováno s elektrošoky, hypnózou, izolováním vyslychaných, sensorickou deprivací, verbální a sexuální agresí aj. Pokusům s drogami byly vystaveny tisíce amerických vojáků.⁴ Nejrozsáhlejším americkým programem testování drog se stal MKUltra zahájený na počátku 50. let. Tento program postupně zahrnul na 150 různých projektů. Když byl program v roce 1973 náhodně odhalen a propukl skandál, CIA ho v tichosti ukončila a záznamy z pokusů s drogami byly zničeny.⁵ CIA ovšem i poté psychoaktivní látky při svých tajných operacích opakovaně využívala.⁶

Ve Francii bylo krátce po válce diskutováno využívání narcoanalýzy (*narco-analyse judiciaire*) při vyšetřování kriminálních činů. Kvůli oprávněným obavám z neprůkaznosti takového způsobu vyšetřování a rovněž z etických důvodů však byla roku 1948 zamítnuta.⁷

Objevily se i plány na využití drog při politické diverzi, respektive na podstrkování halucinogenního LSD socialistickým a levicovým politikům v cizích zemích, kteří by potom nesouvisle blábolili, a tak se veřejně zdiskreditovali. Za cíl těchto překvapivých útoků s LSD byl údajně vybrán

- 3 RÓZSA, L.: „Drugs“ as Weapons. A Psychochemical Weapon Considered by the Warsaw Pact: A Research Note. *Substance Use & Misuse*, 2009, č. 44, s. 172–178, cit. s. 172, <http://www.zoologia.hu//list/subst.pdf> (rev. 28. 9. 2022); KAMIENSKI, L.: *Shooting Up*, s. 158–159.
- 4 SHLAIN, L.: *Sny vědomí*, s. 23–49; MCCOY, A.: *A Question of Torture: CIA Interrogation, from the Cold War to the War on Terror*. New York: Metropolitan Books/Henry Holt and Company 2006, s. 29.
- 5 RÓZSA, L.: „Drugs“ as Weapons, s. 173.
- 6 SHLAIN, L.: *Sny vědomí*, s. 23–49.
- 7 BRAU, J. L.: *Histoire de la drogue*, s. 246–247.

např. kubánský prezident Fidel Castro. Tato metoda se ale ukázala jako neúčinná.⁸

Zatímco tajné služby se zajímaly o drogy především jako o nástroj tajné války a diverze, armádní vědci v řadě zemí zkoumali jejich využití v přímém bojovém nasazení. Halucinogenní LSD (diethylamid kyseliny lysergové), mezkalin (peyotl) či psilocybin (obsažený v halucinogenních houbách) a jejich deriváty byly mnohými považovány za chemické zbraně budoucnosti, které přinesou revoluci ve vedení válek. Představa letadel útočících na nepřátelské území a rozprašujících mraky „plynu šílenství“, který by nepřítele spolehlivě dezorientoval, zlomil jeho vůli k odporu a přinesl vítězství bez jediného výstřelu a materiálních škod, připadala mnoha vojenským pohlavárům neodolatelná. Uvažovalo se i o šíření halucinogenů prostřednictvím kontaminace městských vodních rezervoárů.⁹

Nadějně vyhlíželo zejména LSD. Je to látka bez barvy, bez zápachu, bez chuti, navíc extrémně koncentrovaná – jeden gram může způsobit halucinace až u deseti tisíc lidí. I proto se o ni zajímaly armády obou rivalů ve studené válce. V roce 1953 americká CIA prohlásila, že Sovětský svaz vyvíjí LSD jakožto vojenskou zbraň, která by kontaminovala potravu nebo vodu, „aby se celé skupiny lidí – včetně armádních jednotek – staly lhostejnými k okolí“. Ačkoli byla tato obava ve skutečnosti přehnaná (účinek LSD rychle zneutralizuje světlo, teplo nebo chlor), stačila na to, aby obhájila americký armádní výzkum a spustila psychotropní závody ve zbrojení.¹⁰

8 SHLAIN, L.: *Sny vědomí*, s. 48.

9 Tamtéž, s. 49; NOVAK, M.: Tripping Through the Cold War: Drug Warfare in the Retrofuture. Was LSD the Soviet Union's secret weapon?, *Smithsonian Magazine*, 18. 5. 2012, <https://www.smithsonianmag.com/history/tripping-through-the-cold-war-drug-warfare-in-the-retrofuture-100014010/> (rev. 28. 9. 2022).

10 CROCKFORD, R.: LSD v Česku. Se známou halucinogenní drogou údajně experimentoval i Miloš Zeman. *Reflex.cz*, 16. 4. 2018, <https://www.reflex.cz/>

Armáda USA experimentovala zpočátku zejména s LSD (kódové označení EA-1729), od konce 50. let pak i s BZ (QNB, *3-quinclidinyl benzilate*; kódové označení EA-2277), který vedle halucinačních stavů, jaké způsobuje LSD, člověka do značné míry i fyzicky paralyzoval.¹¹ LSD, jako doplněk regulérního výcvikového programu, dostaly údajně dvě stovky důstojníků zapsaných ve škole chemických sborů ve Fort McClellanu v Alabamě, aby se obeznámili s jejich účinky v případě bojového nasazení nepřítelem.¹²

Rovněž Britové, inspirovaní Američany, tajně pracovali na projektech využití LSD a BZ jako nesmrtících zbraní.¹³ Ministerstvo obrany Velké Británie v listopadu 1994 přiznalo, že britská armáda v roce 1964 s LSD experimentovala. Dvaasedmdesáti vojákům, dobrovolníkům, bylo podáváno LSD v chemickém a biologickém středisku ministerstva obrany. Cílem operace bylo zjistit, zda by LSD mohlo být použito během konfliktu pro psychologické odzbrojení nepřítele tím, že se mu vezme chuť bojovat. Výsledky testů byly málo průkazné, jednak proto, že LSD bylo příliš drahé, a také proto, že důsledky jeho užití nebyly vždy předvídatelné.¹⁴

Pro potřeby tajných služeb a armády se účinky drog zkoumaly i za „železnou oponou“ v zemích komunistického bloku. Drogy zde byly rovněž využívány tajnými službami. K tomuto problému existuje řada rozšířených pověstí, ovšem jen málo skutečně podložených informací. Ty navíc mají pouze útržkovitý charakter. Dokumentace ve státních archívech bývalých zemí komunistického bloku chybí, nebo je

clanek/historie/86443/75-let-na-lsd-v-cesku-se-znamou-halucinogenni-drogou-udajne-experimentoval-i-milos-zeman.html (rev. 28. 9. 2022).

11 SHLAIN, L.: *Sny vědomí*, s. 49–55.

12 Tamtéž, s. 52.

13 RÓZSA, L.: „Drugs“ as Weapons, s. 173.

14 KAMIENSKI, L.: *Shooting Up*, s. 177; *Operation Moneybags. A trial of an incapacitating agent*. Dokumentární film, C.D.E.E. Porton, 1964, <https://www.youtube.com/watch?v=5WscQIp3Kac> (rev. 3. 4. 2023).

stále nepřístupná. Informace, o něž se opírají západní i východní autoři, pocházejí z velké části od přeběhlíků na Západ a nejsou příliš spolehlivé. Tito lidé, i když někdy vysoce postavení, je nezdárcí měli „z druhé ruky“, nemluvě o tom, že po zběhnutí svoji obživu na Západě založili na prodeji podobných senzačních informací tajným službám či médiím. Tyto informace byly rovněž dále upravovány pro účely antikomunistické propagandy.¹⁵ K jejich tvrzením je proto třeba přistupovat opatrně.

Mezi nejvýznamnější z těchto přeběhlíků patřil generál československé armády Jan Šejna, který roku 1968 emigroval do Spojených států. Před útěkem na Západ působil ve vrcholných funkcích československé armády a ministerstva obrany. Šejna tvrdil, že se osobně účastnil plánování československé účasti v programech přípravy drogové války. V této souvislosti zmiňuje dva programy. Jeden, s krycím názvem „Lidové přátelství“ (*Družba narodov*), byl zaměřen na rozsáhlý obchod s drogami na Západ s cílem podryvat morálku Západu na jeho vlastní náklady.¹⁶ Šejnovu případu se blíže věnujeme v kapitole o drogovém problému v komunistickém Československu.

Bulharský dezertér Stefan Sverdlev, který v roce 1971 emigroval do Řecka, tvrdil, že špionáž a diverze západního systému, včetně využití drog k těmto účelům, byly na programu celé řady jednání zemí Varšavské smlouvy. Sverdlev si s sebou přinesl dokument, označený kódem M-120/00-0050 a datem 16. červenec 1970. Dokument podával zprávu o jednání z roku 1967, na němž vedoucí tajných služeb paktu připravili novou strategii, v jejímž rámci mělo být v boji proti kapitalismu využito vnitřní „dekadence“ Západu.¹⁷

15 RÓZSA, L.: „Drugs“ as Weapons, s. 173.

16 DOUGLASS, J. D.: *Red Cocaine – The Drugging of America and the West*. London and New York: Edward Harle Limited 1999, s. 38.

17 MIRAK-WEIßBACH, M.: *Der gerechte Krieg, Das rausgigtkartell besiegen*. Wiesbaden: Böttiger 1990, s. 75–76.

Roku 1978 uprchl do Spojených států generálporučík Ion Mihai Pacepa, původně šéf *Securitate*, tajné policie v komunistickém Rumunsku. Rovněž Pacepa, podobně jako Šejna, zmiňoval užívání drog jako nástroje zahraniční diverze a boje s vnitřním nepřítelem. Ovšem při různých příležitostech tvrdil, že Rumuni prováděli tyto aktivity buď nezávisle na ostatních zemích Varšavské smlouvy,¹⁸ nebo ve spolupráci s komunistickou Kubou.¹⁹

Roku 1992 emigroval na Západ Kanatjan Alibekov (Ken Alibek), 1. zástupce náčelníka sovětského programu vývoje biologických zbraní. Ve svých pamětech stručně zmiňuje projekt s krycím označením „Flétna“, zaměřený na vývoj látek modifikujících lidské chování. Údajně se jednalo o rozsáhlý projekt realizovaný na velkých psychiatrických klinikách v Moskvě.²⁰

Z informací bývalých sovětských agentů rovněž víme, že sovětská tajná služba KGB vyvíjela a využívala různé jedy a psychoaktivní látky při svých operacích. Roku 1953 byl po smrti Stalina a pádu Lavrentije Beriji zatčen šéf Stalinovy špionáže Pavel Sudoplatov a obviněn ze zločinů proti lidskosti, včetně účasti na provozu tajné laboratoře na výrobu jedů. Sudoplatov byl odsouzen na 15 let vězení. Po svém propuštění roku 1968 pracoval jako překladatel a psal historické články o své práci během druhé světové války. Roku 1992 byl plně rehabilitován a záhy nato, v roce 1994, publikoval knihu pamětí *Special Tasks (Speciální úkoly)*, v níž píše o tajné Laboratoři X, kde byly vyráběny jedy pro likvidaci oponentů sovětské vlády, „séra pravdy“

18 RÓZSA, L.: „Drugs“ as Weapons, s. 173.

19 PACEPA, I. M.: Who is Raúl Castro? A tyrant only a brother could love. *National Review Online*, 10. 8. 2006, <https://www.nationalreview.com/2006/08/who-ra-l-castro-ion-mihai-pacepa/> (rev. 29. 9. 2022).

20 ALIBEK, K. – HANDELMAN, S.: *Biohazard: The chilling true story of the largest covert biological weapons program in the world – told from inside by the man who ran it*. New York: Random House 1999. Cit. podle RÓZSA, L.: „Drugs“ as Weapons, s. 173.

a další psychoaktivní látky. Laboratoř X zřejmě fungovala po celou dobu studené války.²¹

Rovněž bývalý major KGB Jurij Borisovič Švec, který emigroval do USA, vypověděl, že v 80. letech tuto laboratoř navštívil a obdržel zde ampulku označenou jako SP-117. Přípravek byl užíván agenty KGB jako „droga pravdy“. Švec měl za úkol přípravek vylít americkému zdroji informací do sklenice se šampaňským, a tak ho „rozpovídat“.²²

Dr. Szent-György z univerzity v maďarském Szedu uvádí, že drogy při výsleších používali maďarští komunisté během protifašistických čistek po obsazení Maďarska Rudou armádou v roce 1954.²³ Nedávno zpřístupněné dokumenty z maďarských státních archivů přinesly zajímavé informace o výzkumu drog pro potřeby maďarských vyšetřovacích služeb a armády. Badatel Lajos Rózsa objevil záznamy z jednání Maďarské státní rady obrany z let 1962–1978. Materiály předložené Radě obsahují mimo jiné zprávy o koordinačních setkáních vojenských lékařských služeb zemí Varšavské smlouvy. Výzkum psychoaktivních drog, respektive opatření proti jejich užití nepřítelem, se v rámci dělby úkolů mezi zeměmi Varšavské smlouvy stalo maďarskou výzkumnou prioritou v roce 1962. Maďarsko sice roku 1963 tento úkol odmítlo, ale v roce 1965 se k probíhajícímu výzkumnému projektu opět připojilo. V Budapešti byl pro potřeby výzkumu vyráběn metamfetamin („*methylamphetamine*“), v té době považovaný za možnou efektivní

21 SUDOPLATOV, P. – SUDOPLATOV, A. – SCHECTER, J. L. – SCHECTER, L. P.: *Special Tasks: The Memoirs of an Unwanted Witness – A Soviet Spy-master*. Boston: Little, Brown and Company 1994, kap. 9, s. 265–284.

22 HARDING, L.: Russia's Lab X: poison factory that helped silence Soviets' critics. *The Guardian*, 9. 3. 2018, <https://www.theguardian.com/world/2018/mar/09/russia-lab-x-poison-factory-that-helped-silence-soviets-critics> (rev. 29. 9. 2022); Jurij Švec laboratoř zmiňuje v knize pamětí: SHVETS, Y.: *Washington Station: My Life as a KGB Spy in America*. New York: Simon and Schuster 1995.

23 BRAU, J. L.: *Histoire de la drogue*, s. 245.

„drogu pravdy“. Podobně jako americká CIA ani Maďaři však nebyli schopni vyvinout proti droze účinné antidotum a výzkum byl v roce 1972 zastaven.²⁴

Třebaže se v maďarském případě jedná o stručně formulované dokumenty, je možné na jejich základě učinit některé závěry. Především, od počátku 60. let považovali náčelníci sborů vojenské medicíny zemí Varšavské smlouvy psychoaktivní látky za potenciální zbraň a hrozbu. Výběr zkoumaných drog koresponduje se škálou drog prověřovaných tajnými službami a armádami na Západě. Ovšem zachované dokumenty referují o výzkumu drog exkluzivně pro obranné účely, jako je vývoj antidot proti drogovému útoku a léčení. Výzkum drog k útočným armádním účelům či užívání drog k těmto účelům nejsou v dostupných dokumentech doloženy. Jak L. Rózsa poznamenává, to ovšem nevylučuje, že by podobný, utajenější výzkum ofenzivního využití psychoaktivních látek nemohl existovat. Setkání v rámci zemí Varšavské smlouvy k drogové problematice měla vysoce důvěrný charakter a účastnili se jich pouze vysoce postavení a prověřeni vojenští experti. Mohly se na nich tudíž v tajnosti řešit i tyto citlivé otázky.²⁵

Otevřenou scénou užívání drog se staly válečné konflikty. Během války v Koreji (1950–1953) bylo americkému vojenskému personálu povoleno, a bylo mezi ním i značně rozšířeno, užívání tzv. *uppers* – amfetaminů. Aby vydrželi dlouhé, únavné, často noční operace a snáze čelili zejména zuřivým útokům čínských „dobrovolníků“, američtí vojáci dostávali injekce pro intravenózní aplikaci amfetaminu a byl jim distribuován rovněž metamfetamin, který se oproti amfetaminu vyznačuje silnějším a déle trvajícím účinkem.²⁶ Rovněž se objevily informace o využívání drog čínskými komunisty při ideologickém *brainwashingu* válečných

24 K problému viz RÓZSA, L.: „Drugs“ as Weapons.

25 Tamtéž, s. 175.

26 KAMIENSKI, L.: *Shooting Up*, s. 145.

zajatců. Tyto zprávy vyvolaly na Západě vzrušení, ovšem nikdy se nepotvrdily.²⁷

Ještě většího rozsahu dosáhlo užívání drog během války ve Vietnamu (1955–1975), některými autory označované za „první skutečnou farmakologickou válku“.²⁸ Spojené státy vstoupily do války v roce 1964. Podle odhadu Ministerstva obrany USA v roce 1968 více než polovina Američanů vyslaných do Vietnamu užívala nějaký druh drogy. V roce 1970 tyto odhady stouply na 60 % a v roce 1973, tedy v roce, kdy se USA z Vietnamu stáhly, na 70 %.²⁹ Americké vojenské velení nadále distribuovalo vojákům odcházejícím do těžkých bojových akcí *pep pills*, amfetaminy. Často užíván byl například Dexedrin (dextroamfetamin). Armádní instrukce zněla 24 miligramů Dexedrinu na 48 hodin bojového nasazení. Vojáci však často na předpisy nehleděli a brali drogu podle potřeby po svém a v mnohem větších dávkách: jak poznamenal jeden veterán, vojáci brali pilulky „jako bonbóny“.³⁰ Značně rozšířeny byly i ilegální drogy. V roce 1971 více než polovina amerických vojáků kouřila marihuanu, 28 % bralo tvrdé drogy (většinou heroin) a 31 % užívalo jiné psychoaktivní látky.³¹ Řada z nich si chuť na drogy odnesla do civilu.³²

V letech 1966–1967 se rovněž objevily zprávy v mezinárodním tisku o využívání BZ americkou armádou ve Vietnamu. V březnu 1966 francouzský novinář Pierre Darcourt popsál v časopise *L'Express* incident, během něhož bylo tři tisíce granátů s BZ užito v Bong Sonu americkou *First*

27 Tamtéž, s. 151–157.

28 Tamtéž, s. 187.

29 Tamtéž, s. 188.

30 Tamtéž, s. 189.

31 Tamtéž, s. 188.

32 LEE, M. A. – SHLAIN, B.: Mad, Mad, Mad War. *Mother Jones* 7, 1982, č. 4, s. 14–22, cit. s. 22, https://books.google.cz/books?id=seYDAAAAMBAJ&pg=PA18&redir_esc=y#v=onepage&q=Vietnam%20drugs&f=false (rev. 29. 9. 2022).

Cavarly Airmobile. Během této konkrétní akce, známé jako *Operation White Wing*, byl prapor 350–500 vojáků Vietkongu napaden plynem BZ; pouze 100 partyzánů údajně uniklo. Podle Wila Verveyho, nizozemského autora, který založil svá tvrzení na severovietnamských informačních zdrojích, byl BZ použit při nejméně pěti jiných příležitostech ve Vietnamu mezi roky 1968 a 1970.

Americké speciální jednotky údajně nasadily BZ i při operaci „Orlí spár“, neúspěšném pokusu o osvobození amerických rukojmí z amerického velvyslanectví v íránském Teheránu v roce 1980. Pentagon všechna tato tvrzení kategoricky popřel.³³

Sovětská válka v Afghánistánu (1979–1989) odhalila, že ani komunistické armády nejsou vůči drogám imunní. V tvrdých afghánských podmínkách se mnoho sovětských vojáků uchýlilo k drogám, jež zde byly vždy lacino k dostání. Svoji úlohu bezesporu sehrál i fakt, že alkohol, tradiční droga ruských vojáků, byl v této muslimské zemi těžko k dostání a byl drahý. Mnohdy si ho mohli dovolit pouze důstojníci.³⁴

Oficiální odhady počtu toxikomanů mezi sovětskými vojáky nejsou známy. Lukasz Kamienski uvádí, že v Afghánistánu užívalo drogy nejméně 50 % příslušníků sovětského kontingentu; v některých jednotkách pak počet toxikomanů dosahoval až 80 %. Drogy se staly nedílnou součástí života mnoha vojáků. Jeden ze sovětských veteránů z Afghánistánu se k tomu vyjádřil: „Nebyl mezi námi jediný člověk, který by v Afghánistánu nezkusil drogy. Potřeboval jsi tam uvolnění, nebo by ses zbláznil.“³⁵

Dopady zneužívání drog byly závažné. V roce 1990 se pouze na zdravotnická zařízení v Moskvě obrátilo s žádostí o specializovanou psychologickou pomoc 44 % „Afghánců“

33 Tamtéž, s. 22.

34 KAMIENSKI, L.: *Shooting Up*, s. 223.

35 Tamtéž, s. 222.

(mezi 30 000–40 000 veteránů a jejich rodin). Značná část jejich problémů plynula ze závislosti na alkoholu a drogách.³⁶

VYUŽÍVÁNÍ DROG ČESKOSLOVENSKOU STÁTNÍ BEZPEČNOSTÍ A ARMÁDOU

Svědectví Semínkového generála

Studená válka, do níž se komunistické Československo aktivně zapojilo, to je především hospodářské a politické soupeření, ideologická a sociální diverze. A právě v této souvislosti se u nás, podobně jako jinde na Východě i na Západě, dostaly ke slovu drogy. Obě strany konfliktu s nimi experimentovaly a využívaly je. Jak a do jaké míry, to mnohdy zůstává tajemstvím. Nikdo se tím nechlubí. Svědci mlčí, příslušné dokumenty byly buď zničeny, nebo leží nedostupné v nadále uzavřených archívních fondech.

V období studené války bylo rovněž časté vzájemné obviňování ze zneužívání drog a využívání tohoto problému v propagandistické válce. Zprávy o tom je proto třeba přijímat velmi opatrně. Věrohodnost velké části z nich je pochybná a musí ji ověřit další bádání. V mnoha případech se jen velmi těžko vytyčuje hranice mezi pravdou a smyšlenkou. V každém případě řada z tehdejších drogových kauz představuje zajímavý exkurz do atmosféry a způsobu myšlení období studené války. Týká se to i svědectví „Semínkového generála“ Jana Šejny.

Jan Šejna byl generál československé armády, který roku 1968 uprchl na Západ. Pro Východ i Západ to byla mimořádná událost. J. Šejna byl totiž do té doby nejvyšším vojenským činitelem Varšavské smlouvy, který na Západ emigroval. K tomuto činu měl závažné důvody.

36 Tamtéž, s. 226.

Drogy v rukou
tajných služeb
a armády

Obr. 18 *Generál
Jan Šejna*

Šejnův život je klasickým příkladem kariéry příslušníka socialistického aparátu.³⁷ Pocházel z rodiny drobných zemědělců. Studoval gymnázium ve Strakonících, ale studium nedokončil. Pracoval proto jako zemědělský dělník. V době války byl měsíc vězněn v Klatovech, neboť si vyrobil falešnou legitimaci úředníka cenové kontroly a vydíral jistou živnostnici kvůli potravinovým lístkům. Po válce se s rodiči přestěhoval do pohraničí.

Roku 1946 Šejna vstoupil do Komunistické strany Československa (KSČ). Rok po převratu v únoru 1948 byl jmenován zemědělským tajemníkem v Horšovském Týně. V roce 1950 narukoval na vojnu a poté se rozhodl zůstat v armádě,

37 Blíže k osobnosti J. Šejny viz MACÁK, M.: *Dvojitá tvář hazardního hráče. Jan Šejna pod drobnohledem VKR*. Ministerstvo obrany ČR – Agentura vojenských informací a služeb 2006.

kde působil jako zástupce velitele pro věci politické. Jeho kariéra poté začala strmě stoupat. V roce 1954 se stal kandidátem Ústředního výboru KSČ a ve stejném roce i poslancem Národního shromáždění (NS) za KSČ. Mandát do NS obhájil i ve volbách v roce 1960 (již jako poslanec Národního shromáždění ČSSR za Severočeský kraj) a ve volbách v roce 1964.

Již v roce 1956 si Šejny všiml prezident Antonín Novotný. Prohlásil, že jediný Šejna mu podával pravdivé informace o situaci v armádě. Šejna se stal i blízkým přítelem prezidenta syna. Jeho funkcí nadále přibývalo. V červnu 1964 byl Šejna jmenován vedoucím tajemníkem hlavního výboru KSČ na ministerstvu národní obrany a členem předsednictva NS, v červenci téhož roku vedoucím stálé komise pro zemědělskou mechanizaci zemědělského výboru NS. I když k tomu neměl podle existujících armádních předpisů odpovídající vzdělání, byl Šejna rozkazem prezidenta republiky roku 1967 povýšen do hodnosti generála. Bylo mu čtyřicet let, a stal se tak nejmladším generálem v československé armádě.

Ani to Šejnovi nestačilo. Vedl nákladný život, a aby ho zvládl financovat, dopustil se z titulu svých funkcí řady podvodů. Nejznámější je zpronevěra většího množství osevního semena jetele a vojtěšky z armádních nákupů, které generál prodával několika zemědělským družstvům, nebo také machinace s prodejem ojetých armádních aut. Za machinace s jetelovým semenem si Šejna vysloužil přezdívku „Semínkový generál“. Ve vyšetřovací zprávě k Šejnovu případu se kromě 360 000 korun zpronevěřených v obchodu s travním semenem a nelegálních příjmů ze spekulací s auty uvádí také neuhrazené dluhy u několika Šejnových známých nebo i takové položky jako „vylákání peněz na obstarání bagru“. Celková suma přesahovala půl milionu korun.³⁸

38 „Semínkový generál“ Šejna – podvodník, či politický uprchlík. ČT24, 23. 8. 2012, <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1150972-seminkovy-general-sejna-podvodnik-ci-politicky-uprchlik> (rev. 29. 9. 2022).